

De val van Oranje

en hoe we weer kunnen herrijzen

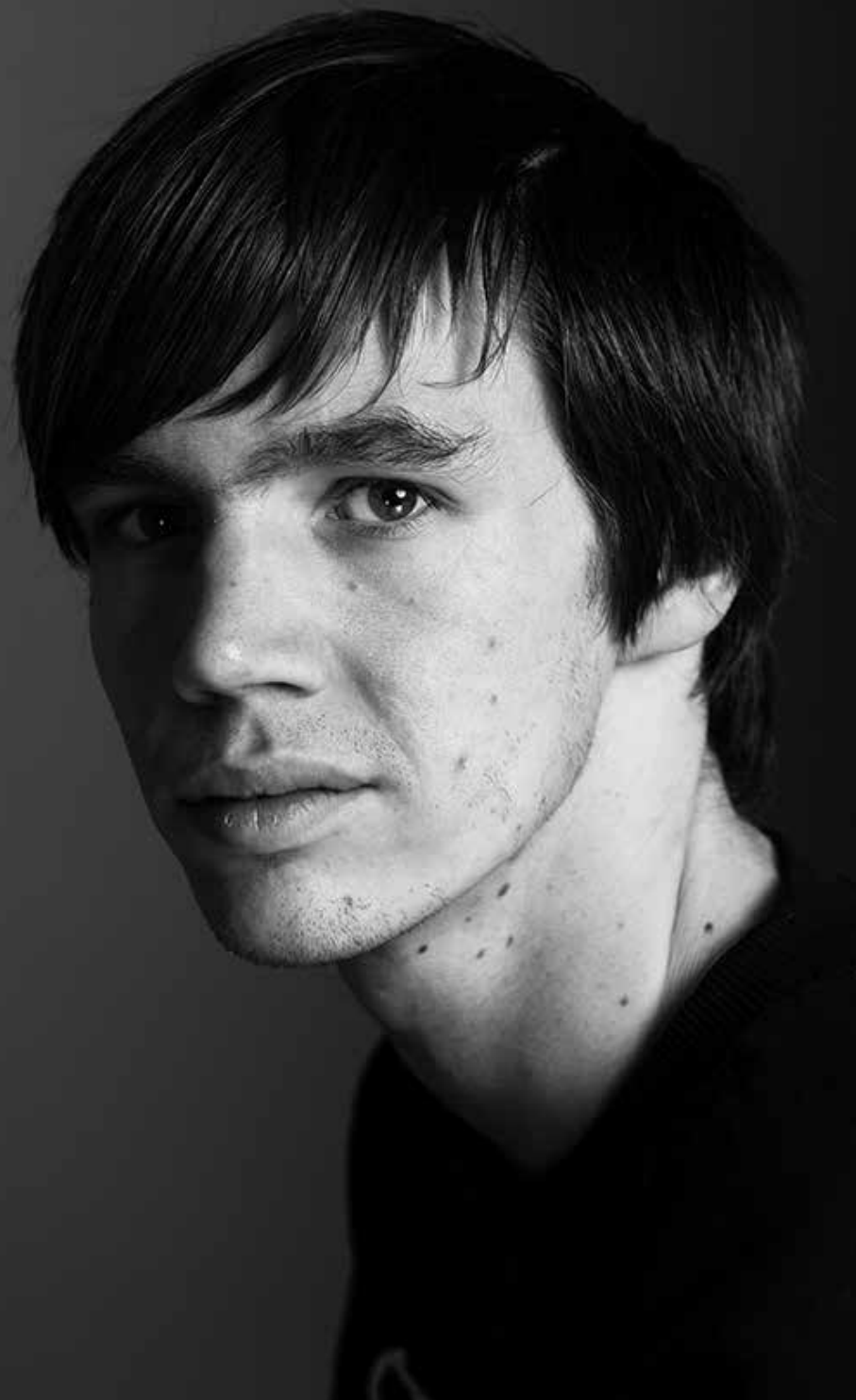
Pieter Zwart

DE VAL
VAN ORANJE

EN HOE WE WEER
KUNNEN HERRIJZEN

DAS MAG UITGEVERS

Pieter Zwart (1992) voetbalde zelf slechts een jaar bij de D-tjes, maar inmiddels is hij uitgegroeid tot dé voetbalnerd van Nederland. Op 19-jarige leeftijd werd hij door Johan Cruijff aangeraden bij *Voetbal International*, waar hij nu VI PRO leidt.

Eerste druk: juni 2018
Tweede druk: juni 2018
Derde druk: september 2018

© 2018, Pieter Zwart

Ontwerp: Lyanne Tonk
Productiebegeleiding: Tim Beijer Producties
Auteursfoto: Koos Breukel
NUR 482

www.dasmag.nl

Voor een gratis proefabonnement
op VI PRO: vi.nl/valvanoranje

Data via Opta Sports **opta**

Inhoudsopgave

1.	Breek het ex-voetballerskartel	15
2.	Kijk in de spiegel: we kunnen helemaal niet aanvallen	35
3.	Gebruik data, maar verwacht geen wonderen	57
4.	Speel Hollandse School, de rest van de wereld doet het al	85
5.	Lees Darwin: niet de sterkste wint	111
6.	Leer omschakelen	129
7.	Laat je man lopen	151
8.	Geef de flanken cadeau	171
9.	Stop met wedstrijdrecht trainen	191
10.	Breng de straat terug	207
11.	Maak Gegenpressing weer Nederlands	225
	Drie lessen die Oranje kan trekken uit het WK 2018	245

Het gaat niet goed met het Nederlands voetbal.¹ We steken de loftrumpet over onze tactische kennis, ondanks het missen van twee opeenvolgende eindtoernooien en de slechte prestaties van Eredivisieclubs in Europa. We voeren bijzaken als kunstgras en de hoed van Memphis Depay aan als verklaringen voor het verval. We kijken naar wie iets zegt, in plaats van *wat* er gezegd wordt. We proberen de problemen op te lossen door te luisteren naar de mensen die erbij stonden toen het verval begon. We denken dat blijven doen wat je deed tot iets anders zal leiden dan krijgen wat je kreeg. We bestrijden de crisis met het rapport *Winnaars van morgen* waarin we aanbevelingen doen voor problemen die niet bestaan. De kamer van het Nederlandse voetbaldebat staat provol olifanten.

En dit is mijn motivatie als voetbaljournalist: het benoemen van de olifanten in de ruimte. Dat begon tien jaar geleden op mijn vijftiende, toen ik met

1. De oplettende lezer zal zeggen: zo slecht gaat het niet, de Oranje Leeuwinnen zijn Europees kampioen. Dat klopt helemaal. In dit boek zal ik daar niet over schrijven. Ik heb veel gesproken met mensen die betrokken zijn bij het vrouwenvoetbal en daardoor geleerd dat dit een heel andere wereld is, met een eigen geschiedenis, een andere fase van ontwikkeling en een eigen toekomst. Op dat gebied ben ik een leek. Als ik ga proberen om de wereld van het vrouwenvoetbal te vergelijken met die van het mannenvoetbal, is de kans groot dat ik verkeerde conclusies zal trekken.

Thomas Boeschoten en Gino van Montfort de voetbalblog *Catenaccio* oprichtte. We hadden elkaar op dat moment één keer fysiek ontmoet en kenden elkaar eigenlijk van een forum over het computerspelletje Football Manager. Meer dan een probeersel van een paar eigenwijze pubers was *Catenaccio* in de eerste maanden niet. We schreven onbeholpen columns en opiniestukken waarin niemand geïnteresseerd was. Kleine succesjes volgden toen we langere artikelen gingen publiceren, met meer onderbouwing. Soms mooie verhalen uit de voetbalhistorie, vaker analyses over allerlei aspecten van het voetbalspel. Van organisatiestructuren tot financiële jaarrekeningen en van tactische uitzettingen tot statistieken: alle thema's die door traditionele journalisten als niet-interessant werden gezien. Deze onderwerpen trokken juist lezers.

In diezelfde tijd gebeurde er ook iets vreselijks binnen ons *Catenaccio*-team. In oktober 2012 keerde Gino niet terug van een bezoek aan de kermis. Na een zoektocht van een dag werd zijn lichaam gevonden in een kanaal bij het plaatsje Beringe. Hoe hij daar terecht kwam? Wat eraan voorafging? We zullen het nooit weten. De politie kon slechts vaststellen dat het ging om een noodlottig ongeval. Gino was pas 23 jaar. Ik mis zijn scherpe geest, kritische feedback en creatieve pen nog steeds.

Hoewel de originele geest en kritische blik van Gino onvervangbaar is, neemt Nikos Overheul in de jaren die volgen zijn plek in het driemanschap over. Nikos probeert te begrijpen wat de teams van coaches als Pep

Guardiola, Jorge Sampaoli en Marcelo Bielsa tactisch goed doen. Daarmee verschuift de focus van onze blog. Waar Gino de fijnzinnige pen had die nodig is om romantische voetbalverhalen op te schrijven, blinkt Nikos uit in analyses.

Op Twitter richten we onze pijlen op de analisten in de media. We proberen cijfers te zetten tegenover de meningen van prominenten op televisie. Wanneer Youri Mulder beweert dat Andrea Pirlo minder is gaan lopen, tonen we dat Pirlo in werkelijkheid meer meters aflegt dan iedere andere speler in de Champions League. Of wanneer toenmalig bondscoach Louis van Gaal verkondigt dat Nigel de Jong in een wedstrijd tegen Ajax te veel balverlies heeft geleden, presenteren wij de feiten: alle passes van De Jong in dat duel kwamen aan.

Aan diezelfde Van Gaal danken we het hoogtepunt van *Catenaccio* in de zomer van 2014. We maken tactische analyses van de tegenstanders van Oranje op het WK. Via het dan net gelanceerde Blendle binden we zo een grote groep betalende lezers aan ons. Daartoe blijkt ook de hoofdscout van Van Gaal te behoren. Hij vraagt ons of we onze analyses voor publicatie naar hem willen opsturen, zodat hij ze kan gebruiken in de wedstrijdvoorbereiding.

Een paar weken eerder heeft Van Gaal zijn WK-selectie bekendgemaakt. Hierbij verwijst hij naar een onderzoek waaruit blijkt dat bondscoaches vaak veel verdedigers selecteren, die dan geen minuut spelen. Daarvoor hadden wij al in een stuk uitgelegd waarom:

doorgaans worden aanvallers en middenvelders gewisseld, omdat een trainer aanvallend iets wil forceren of een uitgeputte middenvelder moet vervangen omdat die enorme afstanden afleggen. Stel dat je zoals de meeste keuzeheren gaat voor een dubbele bezetting per positie, dan heb je een probleem als een van de twee spitsen geblesseerd raakt. Bij een achterstand ontbreken dan de opties om vanaf de bank extra stootkracht in te brengen. In de defensie is dit een stuk minder erg, redeneren wij: ‘Aanvaller Dirk Kuijt doet het ook vast niet onverdienstelijk als rechtsback.’

Mogelijk kreeg Van Gaal ons stuk onder ogen. In elk geval selecteerde hij minder verdedigers dan gebruikelijk, benutte Kuijt als vleugelverdediger, zette tijdens het WK al zijn 23 selectie spelers in en pakte het brons. Onze mazzel is dat we meeliften op zijn succes. Het is geen hogere wiskunde om de reddingspercentages bij penalty's van Jasper Cillessen en Tim Krul op Twitter te zetten. Effect krijgt zo'n bericht pas als Van Gaal vlak daarna besluit Cillessen van het veld te halen en Krul uitgroeit tot de held van de strafschopperserie. Het zijn gebeurtenissen die typerend zijn voor een zomer waarin een analytische benadering van het voetbalspel meer mainstream wordt.

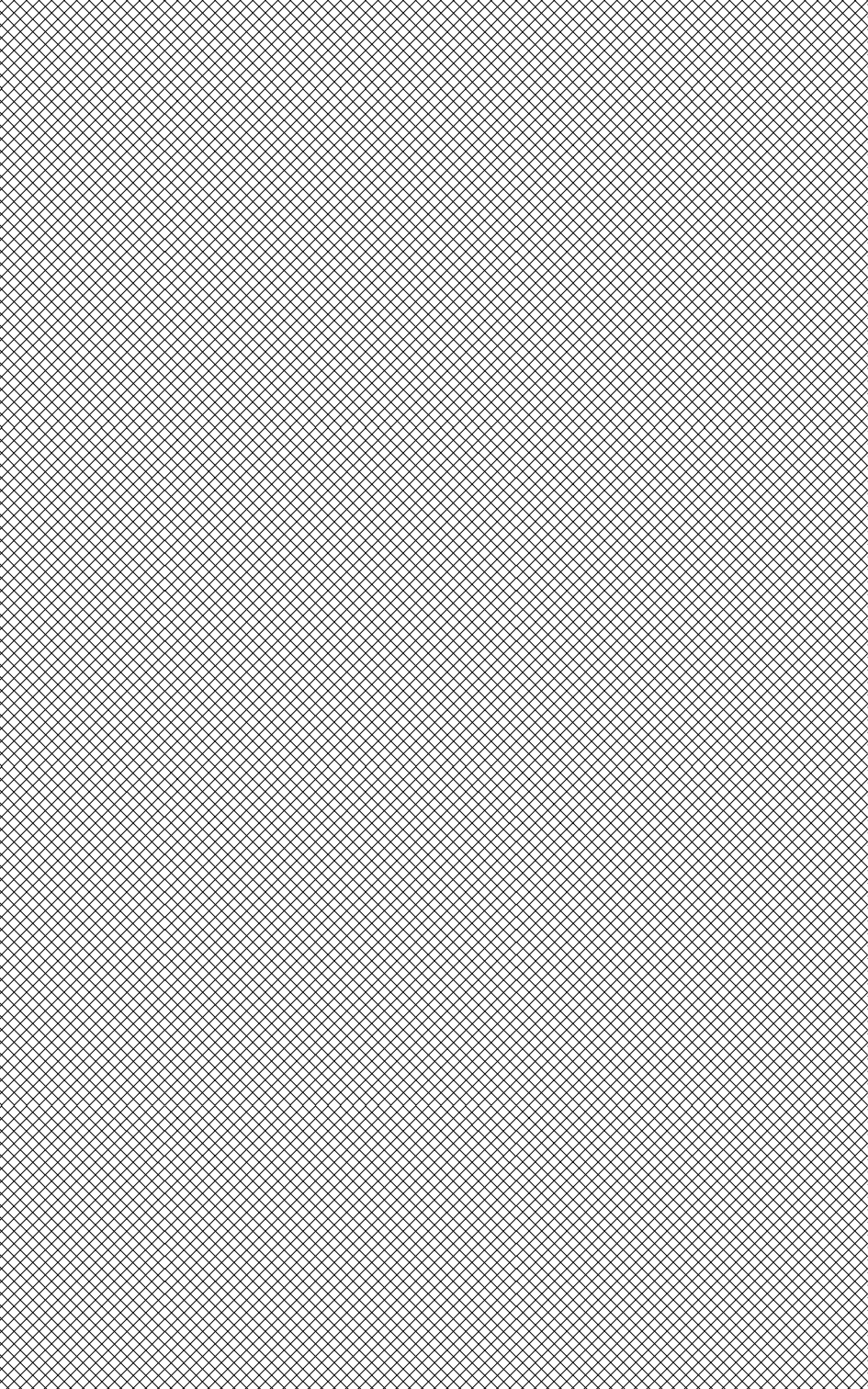
Maar hierin zijn andere Europese voetballanden veel verder. Tactische analyses, aandacht voor statistieken, inzichten op basis van wetenschappelijk onderzoek – het is daar gemeengoed in de media en op het trainingsveld. Ondertussen blijven wij achter. De prestaties van Oranje en de Nederlandse clubs maken dat

kristalhelder. Daarom is het hoog tijd voor verandering. Dit boek probeert in een elftal hoofdstukken uit te zoeken wat er mis is gegaan en wat er moet gebeuren zodat we in de toekomst weer mee kunnen spelen. En bovenal: kunnen winnen.

1.

Breek het
ex-voetballers-
kartel

Op een koude middag in februari 2017 zijn *De Correspondent*-schrijver Michiel de Hoog en ik getuige van een revolutionaire omwenteling in het Nederlandse voetbal. Dat gebeurt niet op een groots aangekondigde persconferentie, maar tijdens een bijeenkomst waarvoor De Hoog en ik zijn uitgenodigd in een achterafkamertje in Zeist. De boodschap die tussen de regels door verkondigd wordt: de KNVB gelooft niet langer dat een goed paard ook een goede ruiter is.

Tegenover Michiel en mij zitten Frans de Kat, coördinator voetbalopleidingen bij de KNVB Academie, en Leon Vlemmings, adviseur bij het opzetten van de nieuwe cursus Coach betaald voetbal. Ze voeren een balanceeract uit. Aan de ene kant willen ze duidelijk maken dat de hoogste trainerscursus in Nederland niet langer voorbehouden is aan een eliteclubje van ex-voetballers. Aan de andere kant begrijpen ze dat dit in een conservatieve wereld geen populaire maatregel is. Dus vermijden De Kat en Vlemmings het woord ‘ex-profs’ en hebben ze het over ‘een matrix’.

Het woord matrix doet een ingewikkelde formule vermoeden, maar dit valt gelukkig mee. Om een team in het Nederlandse betaalde voetbal te coachen moet je beschikken over het hoogste voetbaldiploma. Om toegelaten te worden tot deze cursus moet een trainer voldoende punten scoren op twee onderdelen:

1. Het cv, dat opgebouwd is uit de ervaring als speler, trainer en gerelateerde opleidingen.
2. De testdag. Aan de hand van gesprekken wordt gezocht naar de motivatie van de coach en wordt een psychologische test afgelegd.

In de oude situatie kon een trainer met zijn cv zestig punten scoren en met de testdag veertig. De KNVB trekt dat nu gelijk: vijftig voor je cv en vijftig op de testdag. Bovendien verschuift binnen de beoordeling van het cv de puntentelling. Met de spelerservaring kunnen minder punten verdiend worden, met de opleiding meer. Concreet betekent dit dat een international met meer dan vijftig interlands op zijn naam niet langer automatisch doorstroomt van UEFA A naar UEFA PRO. De Europese voetbalbond geeft vier verschillende diploma's uit, UEFA C, UEFA B, UEFA A en UEFA PRO, die in die volgorde het recht geven om op een steeds hoger niveau coach te zijn. Om in de Eredivisie een elftal te leiden moet je het PRO-diploma hebben. Door de veranderingen in de cursus krijgen trainers zonder ervaring als profspeler voor het eerst de kans om het hoogste diploma te halen.

Michiel en ik horen het met milde verwondering aan. Bij iedere vraag die we stellen draaien De Kat en Vlemmings om de hete brij heen. Bij ieder verzoek om concretisering duiken we dieper in de geheimen van de matrix. Na afloop praten Michiel en ik in een Utrechts café een uur na over wat we zojuist gehoord hebben. We trekken dezelfde conclusie: de KNVB opent de deuren voor trainers zonder profverleden, maar is bang om die boodschap hard te communiceren.

Een paar weken later blijkt deze angst voor de publieke opinie gegrond. In *De Telegraaf* komt een boze John Heitinga aan het woord. Hij is niet toegelaten tot de cursus. Opeens ligt de vraag op tafel waarom ex-amateurvoetballers Jeroen Rijdsdijk, Jurgen Seegers, Erik van der Ven en Mischa Visser wél worden toegelaten, maar een 87-voudig international van Oranje niet. Het typeert de voetbaldiscussie in Nederland: zodra een buitenstaander de positie van een gevestigde naam bedreigt, wordt er een afweermechanisme ingezet.

Dat geldt ook voor voetbalpraatprogramma's. Toen ik een wekelijkse bijdrage leverde aan het programma *Rondo*, was daar ook een keer Peter Hyballa te gast, op dat moment trainer van N.E.C. Ruim een halfuur lang sprak hij inhoudelijk over voetbal, met name over *Gegenpressing* en moderne Duitse coaches als Julian Nagelsmann. Vaste tafelgast Wim Kieft stoorde zich steeds duidelijker aan de discussie.

Op dat moment kondigde presentator Jack van Gelder mijn item over Packing aan, een statistiek waarmee

in Duitsland gemeten wordt hoeveel tegenstanders worden uitgespeeld met een bepaalde pass. Een pass waarmee een centrale verdediger een spits alleen voor de keeper zet, krijgt bijvoorbeeld een Packing-score van tien. Dit wordt de Packing-Rate genoemd. Deze Packing-Rate blijkt een redelijk effectieve manier om de verhoudingen tussen teams in kaart te brengen. In de halve finale van het WK waarin Duitsland met 7-1 wint van Brazilië, hebben de Zuid-Amerikanen meer balbezit en meer doelpogingen, maar een flink lagere Packing-Rate. ‘Krijgen we hem ook nog,’ verzucht Kieft bij de aankondiging.

Hyballa toont zich na het item daarentegen enthousiast. Hij kent Stefan Reinartz en Jens Hegeler, de bedenkers van de statistiek, vanuit zijn periode bij Bayer Leverkusen en gebruikt Packing bij N.E.C. als middel om zijn verdedigers sneller naar voren te laten spelen. Verdedigers die bijna alles breed spelen en daarmee de opbouw vertragen, scoren laag op hun Packing-Rate. Deze spelers confronteren met die cijfers kan de eerste stap zijn naar verbetering op dit vlak.

Wat Hyballa tijdens de uitzending niet vertelt, is dat de ZDF Packing gebruikt in de Bundesliga-samenvattingen om aan te tonen hoe bijzonder bepaalde passes zijn. In een nieuwsgierige omgeving zou dit het startpunt zijn van een inhoudelijk debat. Waarom hebben we geen Nederlands woord voor ‘Gegenpressing’? Wat kunnen we leren van de nieuwe generatie coaches zonder profachtergrond die succes boeken in Duitsland? Kan Packing een middel zijn om ervoor te zorgen dat